

Babeş-Bolyai University
Faculty of History and Philosophy

PhD Theses

Summary

**Epidemics and their eradication measures in the Bistrița region,
eighteenth and nineteenth centuries (first half)**

Advisor:

Prof. univ. dr. Avram Andea

PhD candidate:

Floarea Elena Trișcaș

Cluj-Napoca, 2013

CONTENT

Argument....4

I. Historiography, sources and methodology....9

I.1. Historiography....10

I.1.1. Work instruments....10

I.1.2. General publications....11

I.1.3. Special publications....18

I.2. Sources and methodology....23

I.2.1. Sources....23

I.2.2. Methodology....27

II. Brief history regarding the legal and administrative organization in the Bistrița region (Introduction)....30

II.1. The territorial-administrative evolution of the Bistrița region until the seventeenth century....30

II.2. The development of Bistrița as a commercial and crafts center43

II.3. The administrative-territorial evolution of the Bistrita region in the seventeenth century....47

III. Factors favoring the spread of epidemics and epizootics....55

III.1. Climate and environmental factors....55

III.2. Food Factors....65

III.3. Hygiene factors....66

IV. The evolution of epidemics in the Bistrița region until the end of the seventeenth century69

IV.1. Plague69

IV.2. Pathology70

IV.3. Disease progression71

IV.4. Epidemiology73

IV.5. The history of plague in the Bistrița region until the end of the
seventeenth century74

IV.6. The evolution of the health "device" in the Bistrița region....87

V. Outbreaks in the first half of the eighteenth century97

V.1. The onset of the eighteenth century97

V.2. The outbreak in 1712 in Bistrița....102

V.3. Issues and epidemics after the year 1712....109

V.4. The plague of 1737-1739 in Transylvania, and the sanitary measures imposed on116

V.5. The plague of 1742-1743 in the Bistrița region....121

V.6. Problems encountered until the formation of the border regiments137

V.7. Medicine used in the prevention and treating of plague in Bistrița.....147

VI. The health reform imposed by the Habsburg authorities154

VI.1. Basic principles of the main health laws imposed in the Habsburg Empire....154

VI.2. The formation of the Border Regiment II, based in Năsăud and its role in the battle to
stop the epidemics157

VI.3. The plague of 1770-1771176

VI.4. Medical personnel in the Bistrița region after 1770 and their new obligations187

VI.5. The quarantine reform198

VI.6. Measures taken against plague in the Bistrița region in the last two decades of the
eighteenth century....201

VII. Venereal diseases, smallpox and diet related diseases, in the eighteenth century....211

VII.1. Venereal disease211

VII.2. Smallpox217

VII.3. Diseases due to deficient nutrition....222

VIII. The epidemic -sanitary situation in the first half of the nineteenth century233

VIII.1. The introduction of the smallpox vaccine and the popularization measures imposed
....233

VIII.2. Other sanitary measures imposed in the first half of the nineteenth century242

VIII.3. The great famine of 1813-1817....250

IX. Epidemics of cholera in the first half of the nineteenth century....256

IX.1. Etiology258

IX.2. Epidemiology....258

IX.3. Disease progression....259

IX.4. The cholera episode in 1831 and its returning in 1836....260

IX.5. The cholera epidemic of 1848-1849....275

X. Some health problems of the population in the Bistrița region in the second half of the nineteenth century280

X.1. The cholera epidemic of 1866....282

X.2. Cholera in the years of 1872-1873....285

X.3. Other epidemics that have hit the Bistrița region's population in the nineteenth century....290

XI. The population demographic in the region of Bistrița from the beginning of the eighteenth century until the year of 1850294

Conclusion302

Bibliography.... 315

Appendices....333

Appendix....335

KEYWORDS: epidemic, plague, smallpox, cholera, vaccine, quarantine, prophylaxis

ABSTRACT

The present research proposed as a PhD thesis aims to present the main epidemics that affected the area/region of Bistrița in the eighteenth century and the first half of the nineteenth century and the eradication measures taken against them. The epidemics and sudden deaths were investigated in terms of demographic, social, and mentalities in several works in Transylvania and also in various studies and articles for smaller regions. In the county of Bistrița, research of this kind, a larger overview was absent until now, with only few studies on some specific epidemic episodes.

I began my work with a brief overview of the legal and administrative history of the county, necessary for an easier understanding of the local realities of the eighteenth century, which influenced the daily life of the population and also their health. In the eighteenth century the land included two different entities, on the one hand there was Bistrița with the Saxon district and on the other hand the Romanian villages in the Rodna district. Bistrița as a city had an important trade and craft role until the seventeenth century when it began to decline. The trades were made especially with Moldova, accused of spreading the epidemics of plague. Such trade routes and the continuous transit of people, as well as the Saxon fairs organized in the city could be means of expanding the epidemics.

A second chapter recalled and discussed the causes favouring the spread of epidemics. Infectious diseases were caused by certain germs and viruses, but they could hit hard the population of a region in times of troubles and the other gaps that weakened the bodies. A big problem until the nineteenth century was the climate deviations, specifically during heavy rain, hail, flood or hot summers, cold winters and long drought. In years when agricultural production was weak or not existent, the population suffered from food shortages and hence they could easily contract viral diseases or develop diet related diseases. A real problem were the armed conflicts, wars, incursions, robberies, riots and etc., in these periods people could not carry out their activities and crisis would arise. Another major problem was the lack of hygiene, both personal as well as in their households and communities. Another shortcoming was the supply of drinking water to cities and towns. Bistrița had a lack of plentiful supply of drinking water until the second half of the nineteenth century, in the conditions in which the water consumed was derived from the same source in which the domestic waters and other rubbish was discarded,

hence the population health was precarious. In addition there were few good water wells because the water table was on the surface, therefore the groundwater was easily polluted by elements that spoil the water quality. Over all of these there was an overlapped lack of relevant medical device in numbers and knowledge, as well as a public ignorance and their superstitions.

Next, I highlighted the major epidemics in the region of Bistrița until the beginning of the eighteenth century and the role of local health units in maintaining health. The biggest epidemic that affected the population of this region was the plague. Among these stood out the epidemic of Basta, the epidemic of 1623 and the one in 1633. In these episodes, the locals lost a large part of the population even though arrangements have been made in accordance with the local medical knowledge of the time.

In the next chapter I discussed epidemics in the first half of the eighteenth century, compared to the rest of Transylvania and sometimes Moldova. During this period the Habsburgs began to get involved in preventing and stopping the epidemics, because of a fear of losing too many taxpayers. The Bistrița region was hit by an epidemic in 1712, after which they escaped the Armenian competition, driven to Gherla under the pretext that they spread the plague. Following this outbreak, which some historians have argued that was smallpox and not plague, only 121 people died, a small number of victims compared to the same epidemics of the last century. Then the Romanian population in the villages from the Rodna region were hit again by the plague in 1719, after the Tatar invasion that took place in 1717, and by which the population was seriously affected. But the worst plague that took over the region was in the period of 1742-1743, which affected seven towns and made 825 victims. During the time the plague was taking victims, local authorities received a number of clear instructions on epidemiological measures to be taken. A series of archival documents show how the measures dictated by the Habsburg authorities through the Transylvanian Government were applied in the region. Sometimes mistakes were made by local magistrates because of fear of harder epidemic spreads. Central measures were sometimes doubled by local measures, the magistrate of Bistrița multiplied the regulation regarding the cleaning of sick people's houses in the hope that these places would not become a source of infection for the general population. These regulations had been issued by Vienna for the epidemic that struck in 1738-1739, epidemic which did not affect the region of Bistrița, probably due to the severe preventive measures imposed locally. Neither the epidemic of 1742-1743 extended to the population of the city. From the archive documents I was able to find out

what medication was used in the region during the plague, for either the prevention or the treatment of milder cases. The epidemic episodes from this period highlighted the speed with which local authorities took initiative in the fight of epidemics.

In the next chapter, specifically in the sixth, I tried to emphasize the role of the Health Reform imposed by the Habsburgs in the fight for overall health. In this period in Transylvania at a regional level, physicians and surgeons were hired with studies as required by law, their operation was regulated, as well as those of pharmacies and the sanitary cordons guarding the border arose. The II Border Regiment based in Năsăud was formed at the same time and also had a health care role, more exactly had to halt the spread of epidemics from the East to Transylvania. Thus was born the quarantine cord at the border with Moldova, overseeing the entire population that crossed through this area. Travellers had to stay at the quarantine points for a certain period of time, for medical supervision under health care workers in quarantine stations and move through a disinfection process with the goods they held. The stationary period was determined based on the epidemiological situation across the border and the theories on disease transmission. In the border regiment a military medical service was born, dealing with health surveillance, both of enrolled personnel as well as civilians from the militarized district of Rodna. While the epidemics were present across the border or in neighbouring counties, the Saxon medical device from the district of Bistrița had to consult with the director of the border cord in order to take the best measures to stop the spread of epidemics.

The military health service had an important role in overseeing all the local health problems. Military doctors were required to identify all epidemics affecting children, all cases of venereal diseases and diet related diseases. They were also the ones who offered medical advice in how to stay healthy and medication to those affected by a disease. In the fight to preserve the general health, all the priests and teachers of the region were involved, who could read and explain to the population all the pre-printed materials and regulations given by the Health Commission in the three official languages of the province, German, Hungarian and Romanian.

After the reforms of the sanitary system in Transylvania, in the Bistrița district operated the following medical staff: a district doctor with a university degree, a city physician that had been educated as a surgeon, two surgeons who had only guild training and two pharmacists who had also learned the craft within guilds. The number of local health professionals was low for the population they served but in other regions the situation was even worse. In the Bistrița region

there were two different active health services, on the one hand the health service of the Saxon district and on the other hand the military one, of the Romanian militarized district. Since 1800, in the region also appeared a surgeon and a midwife serving the mining population from Rodna.

With the healthcare reform, marked by changes dictated by the Sanitary Commission in Vienna and the birth of the permanent quarantine cord at the border, generalized epidemics of plague in Transylvania disappeared. In the second half of the eighteenth century there were reported only sporadic episodes of plague, with lower mortality, which affected only the border regions. But outside the Carpathian arch plague made many victims in the nineteenth century as well.

A sporadic episode of plague was the one that struck the Bistrița region in 1771. Mortality at the time is not known as the reports issued by the local authorities for the authorities in Sibiu, which included the number of deaths and sick people, was lost from the Bistrița archives. There are however a number of documents that describe the severe measures imposed locally to stop the epidemics, including isolating the city and the municipalities from the district which are described in detail. Also from this period there is in the archives of Bistrița City Hall, a regulation issued by the protomedic of Transylvania, *Adam Chenot*, that clarifies how the health of locals was checked by physicians and surgeons. This regulation shows that all the observations that the medical device in a region had to make about the population were dictated point by point by the greatest experts of the Empire and the province. After the epidemic episode of 1771, the region of Bistrița has not been hit by plague again, in the eighteenth century or in the early nineteenth century. Nonetheless severe measures for the prevention of this epidemic were taken locally whenever plague was reported in Moldova and Bucovina.

In the next part of the thesis I tried to recall briefly other infectious diseases or common ones, which hit Transylvania and also Bistrița in the eighteenth century. Among them stood out smallpox, venereal diseases and scurvy. Smallpox was an infectious disease that mainly affects children in their first years of life. The disease was much more violent then, than it is today, and because of that many of those infected died. Those who survived most often remained disfigured or with different disabilities like blindness. In Transylvania, the populations most affected were the Saxons and the Hungarians, because the Romanian people knew empirical methods of immunization. In the West, this type of epidemic caused many victims annually, which was the reason why physicians sought possibilities to escape from smallpox. In the late eighteenth

century an English physician discovered a vaccine against smallpox, immunization method that was immediately taken by the Habsburgs as well.

Another problem were the venereal diseases, especially syphilis, which in Transylvania spread through prostitutes who accompanied armies and troops in wars. In the eighteenth century most of the local population suffered from venereal diseases because of the society's depravity and the general lack of hygiene. Since the venereal diseases threatened to affect generation after generation, the health authorities from Transylvania, imposed medical examinations and free treatment for all patients detected. The medical knowledge of the time however was not advanced enough to recognize that there were a number of venereal diseases, believing that all were syphilis. Therefore treatments offered were not very relevant.

Then another reported problem were the diseases related to poor nutrition in times of crisis. The most common disease of this kind was scurvy. The disease has been reported especially in the Romanian population from the mountains in the years with weak agricultural production. Vegetables grown by peasants from the mountains were few, the most famous being cabbage, which was preserved pickled. In dry years this was missing and with it disappear and the only source of vitamin C, which people consumed during the winter. Due to lack of adequate nutrition, the bodies weakened by the end of winter and early spring, until new vegetation grew again. A problem in the diet-related diseases was also the orthodox fasting, during which the bodies were dried of any energy as the food consumed was very poor in nutrients and vitamins. Therefore in the second half of the eighteenth century in the regions affected by famine, the authorities encouraged the waiving of fasting. For people suffering from scurvy it was indicated the consumption of all non poisonous herbs, and for those who had bloody diarrhoea the consumption of water containing iron.

At the beginning of the 19th century, the authorities imposed the smallpox vaccine upon all children in each health region. The first vaccines in Bistrița were performed in 1802. Within the Romanian population in the militarized district, a large proportion of parents shielded their children from the vaccine because of rumours that existed in the period. It was rumoured that the vaccine could produce the death of freshly immunized children. Due to the fact that a large proportion of children were not vaccinated, violent smallpox epidemics were present until the second half of the 19th century. To force people to undergo vaccination, the authorities have imposed that young people who could not prove they were vaccinated, could not have a religious

marriage performed by priests, could not hold administrative positions in guilds and they could not be buried with pomp and religious service. Also parents who opposed the vaccination of their children could be punished by the local authorities with corporal punishment. In the battle of convincing the population regarding the need for the vaccine, of great importance were the priests. They had to read to the locals all the popularization brochures of the vaccine published by the Health Commission. They had to convince people that the immunisation vaccine was a cure left by God, and that those who did not use it were guilty of the death of their children if they got sick and died from smallpox. Despite all the measures imposed, immunization of a large number of children in the region of Bistrița was possible only after the second half of the nineteenth century.

In the period of 1813-1817, another issue affected gravely the people in the discussed land, a serious famine, which claimed the lives of many people affected by different diseases. To save the poor, the Austrian authorities have brought grains to the locals and loaned money to the border guards. And then they tried to impose a number of measures to prevent further similar periods. It was asserted the cultivation of potatoes and other new vegetables, as well as the demand that each border family had to have a garden with vegetables and fruit trees. At the same time new techniques have been implemented in agricultural work, and a strict timetable was given for these which had to be respected by people in order to obtain higher production. The population near the border regiments had to comply with all regulations imposed by the authorities, so that they would be offered as a model to the other inhabitants of Transylvania.

Another problem I tried to expose in the ninth chapter in my theses was the emergence of epidemics of cholera in Transylvania from 1831 onwards. The Bistrița region as well as the rest of Transylvania, was affected by this epidemic in the years of: 1831, 1836, 1848/1849. The new epidemic took the place of the plague in the collective mentality due to the panic it produced in the population. The Habsburg and local health authorities imposed strict sanitary measures against this epidemic as well. But the preventive measures used were the same as the ones used during the plague. Cholera was transmitted in a different way than the plague and had a faster progress which proved the methods used to stop them, to be ineffective. The border cord of the II Regiment received a number of specific health instruction aimed at the disease among the guards that watched the border. More exactly, it explained what to do about the disease, so that it did not spread too much among them and affect the surveillance of the border. If an outbreak occurred in

a village in the county of Bistrița, procedure was as in the case of plague, patients were isolated and treated. Their families were also isolated as well as anyone who came in contact with the patient, in order to be medically supervised. They closed down the affected areas by military cordons and checked each individual's health passport passing from one place to another or from one region to another. At the same time each resident had to be alert to their own hygiene and that of their house, be well dressed, make little to no effort and take care of their food intake. Hard to digest foods were banned as well as unripe fruits and vegetables and too much alcohol. The dead were buried as in the case of plague, faster than normal after they were examined by doctors, in cemeteries outside the settlements. The population had to give up almsgiving and other habits like kissing the dead.

In addition to the sanitary measures indicated by specialists and the prayers of priests, the extremely scared people of the deaths, turned to magical practices for the protection of the community. The most famous practices were: the plague shirt, pulling a furrow around the village, chanting and wearing charms and amulets. Also because of superstition and pagan beliefs sometimes they resorted to unearth the dead and pierce the body in the heart with a stake because of the belief that the deceased was undead and will spread the disease in the community.

Despite the measures imposed the epidemic took a heavy toll locally. Of those who fell prey to death most were mature people over 25, who most likely had sensitive stomachs or were heavy alcohol drinkers. Regarding the mortality by sexes at certain times of epidemics, women were more affected. Doctors theorised that this was due to the fact that they consumed more, most likely undrinkable water and their bodies were weaker due to births and a worse nutrition.

Epidemics during the years of 1700-1850, influenced to some extent the numerical evolution of the population, but were not by themselves a destructive factor as high as the ones from the fifteenth and sixteenth centuries. Due to the demographic boom that the population registered from the second half of the eighteenth century and due to the evolution of medicine as a science, epidemics could only stop the progression of population in correlation with a series of military conflicts, famine and related economic crises. Naturally after an epidemic period, the number of marriages in the community grew as well as the number of births, and the number of deaths was reduced due to the natural selection that was made during the plagues.

In 1851, the II Romanian Border Regiment was abolished and with it, it disappeared the militarized district too. In its place during the years of 1861-1876, it was born the Năsăud

district, with local Romanians as its leaders. Within this district was born the first Romanian health service which had an important role in the fight against cholera with the help of the health services of the Saxon district.

In 1866, in the Năsăud district a significant number of people have fallen prey to a new outbreak of cholera. In the Saxon district of Bistrița because of the imposed actions, the expansion of this epidemic was stopped. Then in 1873, both districts were affected by cholera.

In addition to cholera, the population from the Bistrița region in the nineteenth century also suffered from other epidemics. The children were affected by measles, scarlet fever and whooping cough and the adults by typhoid and diphtheria, tuberculosis, and later even influenza.

The Bistrița region like the rest of Transylvania, suffered in the 18th and 19th centuries because of several outbreaks of epidemics. Local authorities have tried to prevent the spread of the plague, relying initially on the rules dictated by the local authorities and then by the indications given by the sanitary Commission in Vienna. In some periods, the city or the whole County managed to isolate themselves from the expanding epidemics of plague or cholera in nearby regions, due to the very severe health measures imposed. Sometimes the population of Bistrița overtaken by fear related to the occurrence of outbreaks, turned to magical practices and empirical measures, in addition to the measures imposed by the authorities in order to save themselves from contamination. The birth of the II border Regiment, headquartered at Năsăud and the related health cord, had an important role in halting epidemics of plague expansion both in the region and the rest of Transylvania. The sanitary measures implemented locally, were not obeyed by everyone, since most of the population was governed by superstition and fear in relation to the health care professionals in the region. Nonetheless the steps taken in the late 18th century the whole 19th century were important for both medicine as a science and for the management of the collective health.

Bibliography

Izvoare inedite:

Direcția Județeană Bistrița-Năsăud a Arhivele Naționale, fondurile:

- Colecția registrelor de stare civilă 1682-1967
- Oficiul parohial ortodox român Susenii Bârgăului, Reg. 11.
- Protopopiatul ortodox român al Bistriței (1789-1953)
- Regimentul II românesc de la graniță nr. 17, pachet II

Direcția Județeană Cluj a Arhivele Naționale, fond:

- Primăria Orașului Bistrița

Magyar Országos Levéltár, F szekció – Erdélyi országos kormányhatósági levéltárak, Gubernium Transylvanicum (in Politicis) F 58, Commisio Sanitatis.

Izvoare edite:

Brătescu, Gheorghe, Grija pentru sănătate. Primele tipărituri de interes medical în limba română (1581-1820), București, 1988.

Colecția Hurmuzaki, Documente privitoare la istoria românilor, vol. XV, P. II, București, 1913 și Supl. II, vol. II, București, 1893.

Documente privind Istorie Românei, seria C, Transilvania, veac XIII, vol. II, București, 1953.

Documenta Romaniae Historica, C. Transilvania, vol. XIII, București, 1994.

Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen, vol. I, ed. Franz Zimmermann și Carl Werner, Hermannstadt, 1892.

Instrumente bibliografice

Nistor, Alexandru, Îndrumător în arhivele Statului: județul Bistrița-Năsăud, București, 1988.

Suciu, Coriolan, Dicționar Istoric al Localităților din Transilvania, vol. II, Ed. Acad. R.S. R., București, 1968.

Lucrări generale:

Andea, Susana; Andea, Avram, Habitat și întemeieri de sate în districtul Rodnei în secolele XVI-XVII: Vărarea și Găureni, în „Anuarul Institutului de Istorie „George Bariț” din

Cluj-Napoca, XLI, 2002.

Ácsády, Ignác, Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio Korában în „ Magyar Statisztikai Közlemények”, vol. 12, 1896.

Barbu, Violeta, „Sic Moriemur”, Discourse upon Death in Valachia during the Ancien Règime, în „Revue Roumaine d’Histoire”, XXXII, 1994, nr. 1-2.

Biraben, Jean, Noël, Les hommes et la peste en France et dans les pays européens et méditerranées, Paris, 1975.

Biraben, Jean, Noël; Le Goff, Jaques, Le peste dans de Haut Moyen Age, în „ A.H.S.S.”, 1969, vol. 24, nr. 6.

Bariéty, M.; Coury, Ch., Histoire de la medicine, Paris, 1963.

Berindei, Dan, Ştiri consulare austriece privind epidemia de ciumă din principatele române în anii 1812-1814, în „Din istoria luptei antiepidemice în România. Studii şi note”, red.

Dr. G. Brătescu, Ed. Medicală, Bucureşti, 1972.

Bianu, I.; Hodoş, N., Bibliografia românească veche. 1508-1830, vol. II, Bucureşti, 1910.

Bloch, Marc, Apologie pour l’histoire ou Metiere d’Histoire, Paris, 1967.

Bocârnea, Constantin, Boli infecţioase şi epidemiologie, Ed. Info-Team, Bucureşti, 1999.

Bologa, Valeriu, L., Glose medico-istorice în jurul etimologiei cuvântului ciumă, în „Dacoromania”, IV, Cluj, 1926.

Bologa, Valeriu, L., Contribuţii la istoria medicinei din Ardeal, Cluj, 1927.

Bologa, Valeriu, L., Din istoria sifilisului, Cluj, 1931.

Bologa, Valeriu, L., Istoria medicinei româneşti, Ed. Medicală, Bucureşti, 1972.

Bologa, Valeriu, L., Izsak, Samuil, Medicina în timpul orânduirii feudale, în Contribuţii la istoria medicinei din R.P.R, Bucureşti, 1955.

Bologa, Valeriu, L., Izsak, Samuil, Fapte şi oameni. Din trecutul medicinei în patria noastră, Bucureşti, 1962.

Bolovan, Ioan, Transilvania între Revoluţia de la 1848 şi Unirea de la 1918. Contribuţii demografice, Centrul de Studii Transilvane, Fundaţia Culturală Română, Cluj-Napoca, 1999.

Bunea, A., Statistica românilor din Transilvania în anul 1750, în „Transilvania”, nr. IX, 1901.

Candrea, Aurel, Folclor medical român comparat, Ed. Polirom, Iaşi, 1999.

Carpentier, Elisabet, Autour de la Peste: Famines et épidémies dans l’histoire du XIV siècle, în „A.E.S.C.”, nr. 6, 1962.

Ciorbă, Ioan „Pericluri și primejdii de rele”: Contribuții ale episcopului greco-catolic Samuil Vulcan la combaterea epidemiei de holeră din Transilvania în vara anului 1831, p. 85, format electronic <http://crisia.mtariicrisurilor.ro/pdf/2006/I%20Ciorba.pdf>, data accesării 10.07. 2013.

Cîmpeanu, Liviu, Universitatea saxonă și districtele românești aflate sub jurisdicția ei în Evul Mediu și Epoca Modernă, Teză de doctorat, Cluj-Napoca, 2011.

Cernovodeanu, Paul, Un flagel ecologic al evului mediu românesc: invaziile de lăcuste, în „Studii și Materiale de Istorie Medie” XI, București, 1992.

Cherteș, A.; Pal-Antal, A., Conscripția generală a contribuabililor din Transilvania în anii 1721-1722, în „Revista de statistică”, XVIII, 1968, nr. 5.

Corfus, Ilie, Însemnări de demult, Ed. Junimea, Iași, 1975.

Coșbuc, George, Superstițiunile păgubitoare ale poporului nostru, București, 1909.

Dodin, A., Ces dernière quinze années de choléra, în „Médicine et maladies infectieuses”, XVIII, 1998.

Dudaș, Florin, Însemnări pe bătrâne cărți de cult, Ed. Albatros, București, 1992.

Galfy, Iuliu; Băcilă, Emilian, Date antiepidemice în circulare episcopoești din regiunea grănicerească bănățeană(1784-1855), în Din istoria luptei antiepidemice în România. Studii și Note ”, red. dr. G. Brătescu, Ed. Medicală, București, 1972.

Gyémánt, Ladislau; Câmpeanu, Remus; Dorner, Anton; Mureșan, Florin, Conscripția fiscală a Transilvaniei din anul 1750, vol 1, Partea I și II, București, Edit. Enciclopedică, 2009.

Ghica, I., Din vremea lui Caragea, în „Opere”,vol. I, Editura de Stat pentru literatură și artă, București, 1956.

Goldenberg, Samuel, Clujul în secolul XVI-lea, Ed. Academiei Republicii Populare Române, București, 1958.

Grancea, Mihaela, Călători occidentali despre atitudinile românești în fața morții (1683-1789), în „Identitate și alteritate” II, Cluj-Napoca, 1998.

Faur,Viorel; Ștefănescu, Barbu, Un important document despre realitățile etno-folclorice bihorene de la sfârșitul secolului al XIX-lea, în „Biharea”, X, Oradea, 1982.

Feneșan, C.; Gündisch, Konrad, Informații privind istoria Transilvaniei (sec. XVI-XVII) în calendarele lui Paul Eber, în „Anuarul Institutului de istorie și Arheologie”, XVII, ClujNapoca, 1974.

Felix, I., Istoria igienei în România în secolul al XIX-lea și starea ei la începutul secolului al XX-lea, partea I, Institutul de arte grafice Carol Göbl, București, 1901.

Jiga, C. T., Ordine guberniale transilvane și alte publicații românești (1766-1848), Brașov, 1970.

Jiga, C. T.; Bologa, Emil, I., Spitalul sifiliticilor din Brașov în secolul al XVI-lea, în „Spitale vechi și noi. Studii și note”, Ed. Medicală, București, 1976.

Kraus, Georg, Cronica Transilvaniei, Ediție și traducere de Gh. Duzinchevici și E. ReusMârza, Ed. Academiei R.P.R., București, 1965.

Iorga, N., Sate și preoți din Ardeal, București, 1902.

Izsák, Samuil, Din trecutul legăturilor medicale româno-maghiare, București, 1956.

Izsak, Samuil, Studii și cercetări de istoria medicinei și farmaciei în R.P.R., București, 1962.

Izsák, Samuil, Îndreptarul românesc pentru paza împotriva holerei destinat personalului carantinelor din Transilvania și Planum Instituti Contumatialis (1831) în „Din istoria luptei antiepidemice în România. Studii și note”, ed. Gheorghe Brătescu, Ed. Medicală, București, 1972.

Izsak, Samuil, Farmacia de-a lungul secolelor, București, 1979.

Le Goff, Jaques, Civilizația Occidentului Medieval, București, 1970.

Lemny, Ștefan, Sensibilitate și istorie în secolul XVIII românesc, București, 1990.

Magyari, András, Războiul curuților și Pacea de la Satu Mare, în „Istoria Transilvaniei”, vol. II, coord. Ioan-Aurel Pop, Thomas Năgler, Magyari András, Ed. Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2005.

Meștugean, Victor, Vartan, Istoria armenilor, vol. II, București, 1923.

Mood, A.Loyd; Moote, Dorothy, C., Great Plague: The Story of London's Deadly Year, Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, 2004.

Munteanu, Adriana, Florica, Mortalitate și morbiditate în Nord-Vestul Transilvaniei (în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea) în „Transilvania în epocile modernă și contemporană. Studii de demografie istorică”, coord. Ioan Bolovan, Cluj-Napoca, 2002.

Ed. Nastasă, Lucian, Armenii din nord-vestul Transilvaniei în anii instaurării comunismului (1945-1953) Mărturii documentare, Fundația CRDE, Cluj-Napoca, 2008.

Nicoară, Toader, Thanatos în grădinile lui Clio. Moartea și atitudinile în fața morții - obiect

al investigațiilor istorice, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, Historia, 40, nr.1-2, 1995.

Nicoară, Toader, Variații climaterice și mentalități colective în secolul al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea (1700-1830), în „Satu Mare. Studii și Comunicări”, VII-VIII, Satu Mare, 1986-1987.

Nicoară, Toader, Sentimentul de insecuritate în societatea românească la începuturile timpurilor moderne (1600-1830), vol. I, II, Ed. Accent, Cluj-Napoca, 2002-2005.

Nistor, Ioan, Ravagiile epidemiilor de ciumă și holeră și instituirea cordonului carantinal la Dunăre, în „Anuarul Academiei Române, Memorii”, Secțiunea Istorie, Seria III, Tom XXVII, 1944-1945.

Nicoară, Toader; Nicoară, Simona, Mentalități colective și imaginarul social. Istoria și noile paradigme ale cunoașterii, Cluj-Napoca, 1996.

Nicoară, Toader; Nicoară, Simona, Transilvania la începutul timpurilor moderne (1680-1800). Societate rurală și mentalități colective, Cluj-Napoca, 1997.

Moldovan, I., Conscripții și recensăminte în Transilvania (sec. XVII-XIX), în „Revista de statistică” XIX, nr. 8, 1970.

Müller, Georg, Eduard, Stühle und Distrikte als Unterteilungen der Siebenbürgisch-Deutschen Nationsuniversität 1141-1876, Sibiu, 1941.

Pascu, Ștefan, Meșteșugurile din Transilvania până în secolul al XVI-lea, Ed. Academiei Republicii Populare Române, București, 1954.

Pascu, Ștefan, Demografia istorică, în „Populație și societate. Studii de demografie istorie”, vol. I, Cluj, 1972.

Paveleanu, Teodor, D., Istoria farmaciilor din Transilvania, vol. I-II Brașov, Sibiu, împrejurimi și Bistrița-Năsăud, Ed. Tipocart Brașovia, Brașov, 1995.

Pervain, Iosif; Ciurdariu, Ana; Sasu, Aurel, Românii în periodicele germane din Transilvania. 1778-1840. Bibliografie, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977.

Platon, Alexandru, Florin, Societate și mentalități în Europa medievală. O introducere în antropologia istorică, Iași, 2000.

Platon, Alexandru, Florin, Mentalul colectiv medieval: O „lume pe care am pierdut-o”. Structuri definitorii, în „Cercetări istorice, XVIII-XIX”, Iași, 2002.

Pop, Teodor, E., Epidemia de holeră din 1831 în Ungaria și Ardeal după știri din gazete și

reviste contemporane unguerești, Teză, Cluj, 1938.

Prodan, David, Teoria imigrației românilor din principatele române în Transilvania în veacul al XVIII-lea, Sibiu, 1944.

Prodan, D., Iobăgia în Transilvania în secolul al XVI-lea, vol. I, Ed. Academiei R.S.R., București, 1967.

Răduțiu, Aurel, Reorganizarea politico-administrativă a Transilvaniei la 1784. Constituirea comitatului Turda, în „Răscoala lui Horea (1784). Studii și interpretări istorice”, coord. Nicolae Edroiu, Pompiliu Teodor, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1984.

Răduțiu, A.; Gyémánt, L., Repertoriul actelor oficiale privind Transilvania tipărite în limba română 1701-1847. București, 1981.

Renouard, Yves, Conséquences et intérêt démographique de la Peste noire de 1348, în „Popoulation”, Anné 1948, vol. 3, nr. 3.

Revel, Jacques; Peter, Jena, Pierre, Le corp. L'homme malade et son histoire, în „Faire de l'histoire”, vol. III, Paris, 1974.

Rollet, Catherine, Souriac, Agnes, Epidémies et mentalities: le cholera de 1932 en Seine-etOise, în „A.H.S.S.” 1974, vol. 29, nr. 4.

Rotar, Marius, Moartea în Transilvania în secolul al XIX-lea, vol. I-II, Cluj-Napoca, 2006.

Samarian, Pompei Gh., Medicina și Farmacia în trecutul Românesc, vol. I, Tipografia Moderna Călărași-Ialomița, 1938.

Spilmann, I.; Horváth, M., Concepțiile igienice ale lui Mátyus István, în „Revista medicală”, III, nr. 4-5, 1957.

Șefer, Mariana Medicina populară românească: boli și leacuri populare din arhive și reviste de folclor, Ed. Viața Medicală Românească, București, 1998.

Ștefănescu, Barbu, Lumea rurală din Vestul României între Medieval și Modern, Oradea, 2006.

Ștefănescu, Barbu, Comportamente și atitudini ale lumii țărănești din Crișana în perioada de „sudură”(XVIII-XIX), în „Analele Universității din Oradea Istorie-Arheologie”, XI, Oradea 2001.

Ștefănescu, Barbu, Sociabilitatea rurală, Violență și ritual, Oradea, 2004.

Dr. Tirt, Dorel, Istoria Luesului (II), în „Medicina Familiei”, nr. 18-19, 1997. (format

electronic: <http://www.medfam.ro/mf/mf/mf18/tirt18.html>, accesat la data: 12. 06.

2013.

Vătămanu, N., Foi volante cu sfaturi împotriva bolilor la începutul secolului trecut, în „Chipuri și momente din istoria educației sanitare”, București, 1964.

Vătămanu, Nicolae, Medicina veche românească, București, 1970.

Vătămanu, Nicolae, Câteva epidemii antice, în „Din istoria luptei antiepidemice în România. Studii și note”, Ed. Medicală, București, 1972.

Vătămanu, N.; Brătescu, G., O istorie a medicinei, Ed. Albatros, București, 1975.

Veyne, Paul, Cum se scrie istoria, București, 1999.

Lucrări speciale:

Andron, Ioan- George, Calamități naturale și epidemii în Brașov și Țara Bârsei în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, în „Țara Bârsei”, nr. 3, Brașov, 2004.

Babeș, V., Conferințe Publice. Pesta, extras din „Gazeta Săteanului”, București, 1900.

Babeș, V., Polinger, N., Scorbutul, Stabilimentul Grafic „Miron Costin”, Iași, 1898.

Bartelmäs, M., Die Ausweisung der Armenier aus Bistritz in Folge der Pest im Jahre 1712, în „Programm des Evangelischen Obergymnasiums A. B. und der damit verbundenen Knabenelementarschule, dann der Evangelischen Mädchenschule A.B. zu Bistritz (Siebenbürgen)”, 1896/97.

Bălan, Teodor, Cordonul Bucovinei, în „Revista Arhivelor”, vol. 1, București, 1944.

Berger, Albert, Urkunden-Regesten aus dem alten Bistrizer Archive bis 1526, în „Program des ev. Obergymnasium in Bistritz”, Bistrița, 1892.

Berger, Albert, Die Hunyadiburg in Bistriz, în „Nösner Gabe 1928. Eine Festschrift anlässlich der 66. Hauptversammlung des Vereins für siebenbürgische Landeskunde”, Bistrița, 1928.

Bichigean, Vasile, Un capitol din lupta românilor someșeni cu sașii din Bistrița, în „Arhiva Someșană”, nr. 6, Năsăud, 1926.

Bichigean, Vasile, Statutul grăniceresc, în „Arhiva Someșană”, nr. 9, Năsăud, 1928.

Binder, Paul, Epidemiile de ciumă din Transilvania în secolul al XVII (1622-1677), în „Apărarea sănătății ieri și azi. Studii, note și documente”, coord. Gheorghe Brătescu, București, 1981.

Binder, Paul, Epidemiile de ciuma din Transilvania în secolul al XVI-lea (1501-1603), în

„Momente din trecutul medicinei”, coord. Gheorghe Brătescu, București, 1983.

Binder, Paul, Epidemiile de ciumă din Transilvania în secolul al XVIII-lea (1709-1795), în „Retrospective medicale. Studii, note și documente”, Ed. Medicală, București, 1985.

Binder, Paul; Cernovodeanu, Paul, Cavalerii Apocalipsei, București, 1993.

Brătescu, Gheorghe, Epidemiile de-a lungul timpului, București, 1968.

Brătescu, George, Despre natura vechilor „epidemiilor de scrob” din Transilvania și Banat, în „Igiena”, nr. 1, București, 1977.

Brătescu, Gheorghe, Epidemiile și consecințele lor demografice, în „Revista de Istorie”, tom 37, nr. 5 București, 1984.

Brătescu, Gheorghe; Cernovodeanu, Paul, Biciul holerei pe pământul românesc - O calamitate a vremurilor moderne, București, 2002.

Boca, P., Populația județului Bistrița-Năsăud între anii 1720-1870, în „File de Istorie”, IV, Bistrița, 1976.

Boca, Pompei, Rodna în orânduirea feudală, în „Rodna la 750 ani de atestare documentară: (1235-1985)”, vol. I, Cluj-Napoca, 1985.

Bologa, Emil, I.; Huttman, Arnold, Despre tratamentul diferențiat al bolilor venerice în Transilvania secolului al XVIII-lea, în „Din istoria luptei antiepidemice în România. Studii și note”, sub redacția dr. G. Brătescu, Ed. Medicală, București, 1973.

Bologa, Valeriu, L., Procedee populare de imunizare împotriva variolei, cunoscute la noi din vechime în mediul rural, în „Revista științelor medicale. Medicina internă”, VI, nr. 2, București, 1954.

Bolovan, Ioan, Considerații asupra epidemiei de holeră din 1848 în Transilvania, în „Studii istorie a Transilvaniei. Specific regional și deschidere europeană”, coord.: Sorin Mitu și Florin Gogâltan, Ed. Asociația Istoricilor din Transilvania și Banat, Cluj, 1994.

Bolovan, Ion, Realități demografice în Regimentul II de graniță (sec. al XIX-lea), în „D. Prodan. Puterea Modelului”, coord. Nicolae Bocșan și alții, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca 1995.

Bran, Gheorghe; Apostol, Odiseu, Contribuția Regimentului 2 român de graniță din Năsăud la profilaxia epidemiilor, în „Din istoria luptei antiepidemice în România. Studii și note”, red. dr. G. Brătescu, Ed. Medicală, București, 1972.

Bureacă, Ioan, Aspecte ale bejeniei în veacul al XVIII-lea din județul Bistrița-Năsăud, în „File de istorie”, Bistrița, I, 1971.

Bureacă, Ioan, Aspecte ale bejeniei locuitorilor de pe Valea Bârgăului pe versantul estic al Carpaților în veacurile XVII-XVIII,, în „File de Istorie”, nr. II, Bistrița, 1972.

Călători străini despre Țările Române, red. Maria Holban, vol. II, București, 1970.

Buta, Mircea, Gelu, Practica farmaceutică în ținutul Bistriței și Năsăudului până în secolul al XIX-lea”în „Revista Bistriței”, nr. VII, Bistrița, 1993.

Buta, Mircea; Gelu Pupeză Magda, Aspecte ale asistenței medico-sanitare, din ținutul Năsăudului în timpul regimentului de graniță (1762-1851), în „Revista Bistriței”, nr. VIII, Bistrița, 1994.

Buzilă, Ștefan, Documente bisericești, în „Arhiva Someșană”, nr. 15, nr. 17 nr. 18, Năsăud, 1931, 1933, 1936.

Cservény, A. Cronica calamităților și epidemiilor din Ardeal, Banat și teritoriile mărginașe de la 1007-1872, Teză, Tipografia Gloria, Cluj, 1934.

Cajal, Nicolae; Iftimovici, Radu, Din istorie luptei cu microbii și virusurile, Ed. Științifică, București, 1964.

Cserveny, Anton, Cronica calamităților și epidemiilor din Ardeal, Banat și teritoriile mărginașe de la 1007-1872, Cluj, 1934.

Ciorbă, Ioan, Marea foamete din Transilvania dintre anii 1813-1817, Oradea, 2007.

Chenot, Adam, Tractus de peste, Wiena, 1766.

Chiș, Florin, Ioan, Epidemiile și eradicarea lor în Nord-Vestul României (secolele XVII-XIX), Cluj-Napoca, 2012.

Csallner, E., Denkwürdigkeiten aus dem Nösnergrau, Bistritz, 1941.

Dahinten, O., Beiträge zur Baugeschichte der Stadt Bistritz, în „Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde”, L (1941-1944).

Dahinten, Otto, Geschichte der Stadt Bistritz in Siebenbürgen, Ed. Böhlau, Köln-Wien, 1988.

Daichend, Gottfried, Stürmische Zeiten. Eine Stadtgeschichte aus dem Nord-Osten des siebenbürgischen Sachsenlandes im 17 Jahrhundert, Bistritz, C. Csallner, 1895.

Dan, M., Goldenberg, Samuel, Bistrița în secolul al XVI-lea și relațiile ei comerciale cu Moldova, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, Cluj, Seria Historica, fasc. 2, 1964.

Dragomir, Silviu, Româniile din Valea Rodnei și Sașii din Bistrița, în „Contribuții istorice privitoare la trecutul românilor de pe Pământul Crăiesc, Sibiu, 1913.

Dörner, Anton, Epidemia de ciumă în scaunul Orăștiei în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, în „AMP”, nr. 20, 1983.

Dörner, Anton, Date privind epidemia de ciumă din Transilvania în perioada anilor 1738-1739, în „Sabin Manuilă. Istorie și Demografie. Studii privind societatea română între secolele XVI-XX”, coord. Sorina Bolovan, Ioan Bolovan, Ed. Centru de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 1995.

Dudaș, Florin, Catastrofe naturale în Transilvania, Oradea, 1999.

Fabritius, Klaus, J. Albrich și ciuma de la Brașov în anii 1718-1719, în „Apărarea sănătății ieri și azi. Studii, note și documente”, red. G. Brătescu, Ed. Medicală, București, 1984.

Gaiu, Corneliu; Duda, Vasile, Topografia monumentelor din Municipiul Bistrița, Ed. Accent, Cluj-Napoca, 2008.

Gămănescu, Ștefan, Epidemia de holeră din 1873 în Banat și Transilvania, în „Apărarea sănătății ieri și azi. Studii, note și documente” red. dr. G. Brătescu, Ed. Medicală, București, 1984.

Ghițan, Teodor, Ciuma din timpul lui Basta în Bistrița și regiunile învecinate, în Contribuții la istoria medicinei în R. P. R.”, Ed. Medicală, București, 1955.

Ghițan, Teodor, Expulzarea populației armenesti din Bistrița cu ocazia epidemiei de ciumă din 1712, în „File de Istorie”, II, Bistrița, 1972.

Ghițan, Teodor, Istoricele spitalelor din Bistrița. Spitale, azile de bătrâni și lazarete în Bistrița medievală (1291-1848/49), în „Clujul Medical ”, nr 1, Cluj, 1972.

Ghițan, Teodor, Istoricele spitalelor bistrițene în perioada burgheză (1848/49-1918), în „Clujul Medical”, XLV, nr. 2, Cluj, 1973.

Ghițan, Teodor, Vechi spitale și aziluri în Bistrița, în „Spitale vechi și noi. Studii și note”, Ed. Medicală, București, 1976.

Ghițan, Teodor; Flipoiu, Onisim, Organizarea sanitară a districtului autonom românesc al Năsăudului între anii 1861-1876, în „Momente din trecutul medicinei. Studiu, note și documente”, red. G. Brătescu, Ed. Medicală, București, 1982.

Ghițan, Teodor; Marina, Mihai, Vechii Oleicari Slovaci și urmele activității lor în Transilvania și Banat, în „Aspecte istorice ale medicinei în mediul rural. Studii și note”, red. dr. G. Brătescu, Ed. Medicală, București, 1973.

Ghițan, Teodor; Quittner, M., Lupta împotriva empirismului în ținutul Bistriței în veacul al XVIII-lea, în „Despre medicina populară românească. Studii, note și documente”, Ed. Medicală, București, 1970.

Ghițan, Teodor, Suciu, C., Din trecutul medical al Bistriței, în vol. „Istoria medicinei. Studii și cercetări”, București, Ed. Medicală, 1957.

Ghițan, T.; Știrbu, Constanța, Propuneri pentru înființarea unor instituții spitalicești în regiunea Zlatnei și a văii Arieșului (1786), în „Din istoria medicinei românești și universale, București, 1972.

Goldenberg, Samuil, Contribuții la istoria Bistriței și Văii Rodnei la începutul secolului al XVI-lea în „Studia Universitates Babeș- Bolyai” Cluj, seria IV, fasciculul I, 1960.

Goldenberg, Samuel, Clima, climatologia și istoria, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie”, nr. XVI, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, Cluj, 1973.

Göllner, Carol, Regimentele grănicerești din Transilvania 1764-1851, Ed. Militară, București, 1973.

Gündisch, Konrad, Patriciatul orășenesc medieval al Bistriței până la începutul secolului al XVI-lea, în „File de Istorie”, nr. 4, Bistrița, 1976.

Hegy, Geza, Rodna and the Rodna Valley in the Middle Ages (1241-1468/1475), în „Colloquia. Journal of Central European History”, vol. III, nr. 1-2, Cluj-Napoca, 2006.

Von Hietzinger, Carl, Bernh., Statistik der Militärgräze des Oserreichischen Kaiserthums, vol. II, 2, Viena, 1823.

Hossu, Ofelia, Holera de la 1872-1873 în Transilvania. Atitudini și comportamente în timpul epidemiei, în „Identitate și alteritate. Studii de imogalogie”, Cluj-Napoca, 1998.

Huttmann, Arnold, Ciurma doctorului Adam Chenot, în „Apărarea sănătății, ieri și azi: studii note și documente”, red. G. Brătescu, Ed. Medicală București, 1984.

Iancso, Bela, Date nouă despre epidemia de ciumă din 1742-1743 în Ardeal, Cluj, 1933.

Imreh, Ștefan, Directive și ordonanțe sanitare consemnate în vechile protocoale sătești din Transilvania, în „Momente din trecutul Medicinei. Studii, note și documente”, red. dr. G. Brătescu, Ed. Medicală, București, 1983.

Iugulescu, Constantin, Contribuție la studiul medicamentăției în epidemiile de ciumă și holeră din țara noastră, în „Din istoria luptei antiepidemice în România”, red. dr. G. Brătescu, Ed. Medicală, București, 1972.

Jiga, C., Ciurma de la 1709-1711 și de la 1717-1720 la Brașov în cronicile și documentele vremii, în „Istoria medicinei. Studii și cercetări”, București, 1957.

Jiga, C., Măsuri carantine și epidemia de ciumă de la 1709-1710 în Sudul Transilvaniei, în „Apărarea sănătății ieri și azi. Studii, note și documente”, coord. Gheorghe Brătescu, București, 1972;

Jiga, Caius, T., Din trecutul vaccinării antivariolice în Țara Bîrsei (1800-1835), în vol. „Aspecte istorice ale medicinei în mediul rural”, București, Ed. Medicală, 1973.

Kelemen, Ladislau, Câteva documente și date din 1831 asupra primei epidemii de holeră asiatică din Ardeal, Teză, Cluj, 1932.

Killyen, Francisc, Succesele în combaterea ciumei obținute la Brașov și în Țara Bîrsei la începutul secolului al XIX-lea, în „Din istoria luptei antiepidemice în România. Studii și note”, red. Dr. G. Brătescu, Ed. Medicală, București, 1972.

Kisch, Oskar, Die wichtigsten Ereignisse aus der Geschichte von Bistritz und der Nösnergauers, Bistrița, 1926.

Kroner, Michael, Geschichte der Nordsiebenbürgen Sachen: Nösnerland und Reener Ländchen, Verlag Haus der Heimat, Nürnberg, 2009.

Lázár-Szini, Karola, Boli venerice în Transilvania secolului al XVI-lea, în „Din istoria luptei antiepidemice din România. Studii și Note””, red. dr. G. Brătescu, Ed. Medicală, București, 1972.

Lenghel, Alexandru, Istoricul Ciumei de la Cluj la 1738/1739, Cluj, 1930.

Lenghel, Al., Date nouă pentru istoria variolei, variolizării și vaccinării în Ardeal, în „Clujul Medical”, nr 3, 1933.

Lesky, Erna Die Jozefinische Reform der Seuchengesetzgebung, în „Sudhoffs Archiv für Geschichte der Medizin und der Naturwissenschaften”, 40, 1956.

Lesky, Erna, Frontul austriac, împotriva ciumei la granița militară cezaro-crăiască, în „Din istoria luptei antiepidemice în România”, Ed. Medicală, București, 1972.

Loew, Walter, Câteva documente oficiale referitoare la Transilvania din timpul epidemiei de ciumă din anii 1813-1814, Cluj, 1936.

Luștreă, V.; Emandi, L., Începuturile vaccinării antivariolice în județul Arad, în „Aspecte istorice ale medicinei în mediul rural”, București, 1973.

Marțian, Iulian, Contribuții la istoricul Rodnei, în „Arhiva Someșană”, nr. 1, Năsăud, 1924.

Marțian, Iulian, Documente bisericești, în „Arhiva Someșană”, nr. 7, Năsăud, 1927.

Matei, Alexandru, Mărturii noi privitoare la legăturile dintre populația românească dintre Transilvania și Moldova la mijlocul secolului al XVIII-lea, în „File de istorie”, nr. IV, Bistrița, 1976.

Von Mildenberg, J. H. Benigni, Statische Skizze der Siebenbürgische Militäar-Gränze, Sibiu, 1834.

Monografia orașului Năsăud (1245-2008), vol. I, Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2000.

Mora, Ofelia, Considerații asupra epidemiei de holeră din 1873 în Transilvania, în „Buletinul cercurilor științifice studențești, arheologie-istorie”, nr. 3, 1997.

Mureșianu, Mircea; Mureșianu, Silvestru, Leontin, Rodna pagini de monografie, Ed. Ando-Tours, Timișoara, 1996.

Nägler, Thomas, Așezarea sașilor în Transilvania, Ed. Kriterion, București, 1981.

Onofreiu, Adrian, Districtul Năsăudului (1861-1876), Cluj-Napoca, Ed. Argonaut, 2010.

Nussbächer, Genot, Documente și știri documentare privind breasla bărbierilor din Sighișoara în secolul al XVI-lea, în „Din tradițiile medicinei și ale educației sanitare”, Ed. Medicală, București, 1978.

Pal, Francisc, Gheorghe Basta și Bistrița. Date din arhivele Clujului și Bistriței, în „File de Istorie”, II, Bistrița, 1972.

Pauschner, Sebastian, O mică îndrumare cum să se poarte fiecare la vremea neprielnicei molime a ciumei, traducere de C. T. Jiga, în „Povășitorii sănătății, crestomația educației sanitare în România”, coord.: G. Brătescu, I. F. Georgescu-Viște, P. Penciu, Ed. Medicală, București, 1976.

Petresco, C., Z., Les dernieres epidemies de pestes dans la Pays Roumain, București, 1933.

Pop, Ioan, Înființarea Regimentului II Românesc de graniță și activitatea lui în perioada 1762-1772, în „File de Istorie” nr. III, Bistrița, 1974.

Pop, Ioan, Calendarul muncilor agricole gospodărești la grănicerii năsăudeni, în „File de Istorie”, nr. IV, Bistrița, 1976.

Porcius, Florian, *Istoricul ținutului grăniceresc al Năsăudului*, ed. Prof. Liviu Păiuș, ClujNapoca, Ed. Napoca Star, 2005.

Rîndașu, Stelian, *Critica sistemului de carantine la Martin Lange, în Din istoria luptei antiepidemice în România. Studii și note*”, sub redacția dr. G. Brătescu, Ed. Medicală, București, 1972.

Rădulecu, Gabriela, *Bistrița o istorie urbană-Orașul Medieval*, Ed. Charmides, Bistrița, 2008.

Retegan, Simion, *Un flagel de tip medieval în Transilvania: epidemia de holeră din 1866*, în „Sabin Manuilă - Istorie și demografie”, ed. Sorina Bolovan și Ioan Bolovan , Fundația cultural română, Cluj-Napoca, 1995.

Roman, Louis, *Impactul epidemiilor asupra societății românești (veacul al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea) în*, „Apărarea sănătății ieri și azi. Studii, note și documente”, sub redacția dr. G. Brătescu, Ed. Medicală, București, 1984.

Rothbacher, Ernest, *Un spital anti-venerian de la Hălchiu în 1787*, în „Din istoria luptei antiepidemice în România. Studii și Note ”, red. dr. G. Brătescu, Ed. Medicală, București, 1972.

Rusu, Ioan, *Câteva date privind vechea organizare administrativă și judecătorească a unor teritorii din județul Bistrița-Năsăud*, în „File e Istorie”, III, Bistrița.

Rusu, Gabriela, *Extinderea rețelei medico-sanitare miniere în Transilvania (1740-1840)*, în „Momente din trecutul medicinei. Studii note și documente”, ed. G. Brătescu, Ed. Medicală, București, 1983.

Rusu, Gabriela, *Obligațiile medicilor montanistici din Transilvania secolelor XVIII -XIX*, în „Apărarea sănătății ieri și azi. Studii note și documente”, Ed. Medicală, București, 1984.

Sechel, Teodora, Daniela, *The Emergence of the Medical Profession in Transylvania în „Cultural dimensions of elite formation in Transylvania (1770–1950)”*, ed. Victor Karady și Borbáta Zsuzsanna Török , Etnocultural Diversity Resource Center Foundation , Cluj-Napoca, 2008.

Simionescu, Constantin, *Pesta umană și pesta bovină în țările române*, în „Din istoria luptei antiepidemice în România. Studii și note”,red. G. Brătescu, Ed. Medicală, București, 1972.

Simionescu, C., O publicație necunoscută din anul 1804 despre popularizarea vaccinării antivariolice în Transilvania, în „Din istoria luptei antiepidemice în România”, Ed. Medicală, București, 1972.

Spielmann, Jozsef, Un savant ardelean din secolul al XVIII-lea, Nyulas Ferenc, în „Istoria Medicinii, Studii și Cercetări”, București, 1957.

Spielmann, Jozsef, Contribuții la istoricul primelor decenii ale Institutului medicochirurgical din Cluj, în „Revista medicală”, XIII, Cluj, 1967, nr. 2.

Spielmann, Jozsef, Despre influența concepțiilor epidemice ale lui Adam Chenot în Transilvania, în „Revista Medicală”, nr I, Cluj, 1971.

Spielmann, Jozsef, Reforma chenotiană a sistemului austriac de carantină, în „Din istoria luptei antiepidemice în România”, coord. Gheorghe Brătescu, București, 1972.

Spielmann, Jozsef, Activitatea educativ-sanitară a medicilor iluminiști din Transilvania în secolul al XVIII-lea și la începutul celui următor, în „Din tradițiile medicinei și ale educației sanitare. Studii și note”, coord. Gheorghe Brătescu, București, 1978.

Spielmann, Jozsef, Restituiri istorico-medicale. Studii de istoria științei și culturii, București, 1980.

Someșan, L., Legăturile teritoriului Bistriței cu Moldova, în „Societatea de mâine”, nr. 11-12, Cluj, 1932.

Stoica, Simeon, Tratat al bolilor acute și infectătoare, Sibiu, 1891.

Stoica, Simeon, Dietetica Poporală, Brașov, 1897.

Szökefalvi-Nagy; Zoltán, Izsak, Samuel, Michäel Gottlib Neustädter protomedic al Transilvaniei, în „Trecut și viitor în Medicină. Studii și note”, red. d r. G. Brătescu, București, 1981.

Șotropa, Valeriu, Unele aspecte ale dezvoltării agriculturii și ale relațiilor agrare în districtul grăniceresc al năsăudului, în „Terra Nostra”, vol. II, București, 1971.

Șotropa, Valeriu, Districtul Grăniceresc Năsăudean și locul său în lupta pentru progres social și libertate națională a românilor din Transilvania, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1975.

Șotropa, Virgil, Răboaje din trecut, în „Arhiva Someșană”, nr. 1, Năsăud, 1924.

Șotropa, Virgil, Tătarii în Valea Rodnei, în „Anuarul Institutului de istorie Națională”, III, Cluj, 1924-1926.

Șotropa, Virgil, Bejenii în secolul XVIII, în „ Arhiva Someșană”, nr.16, Năsăud, 1933.

Șotropa, Virgil, Urme din timpul curuților, în „Arhiva Someșană”, nr. 17, Năsăud, 1933.

Șotropa, Virgil, Ofițerii și subofițerii regimentului năsăudean în 1765, 1766, 1771, în „Arhiva Someșană”, nr. 21, Năsăud, 1937.

Șotropa, Virgil, Revolta Districtului năsăudean, în „Arhiva Someșană”, nr. 22, Năsăud, 1937.

Șotropa, Virgil, Înființarea graniței năsăudene, 1762, în „Arhiva Someșană”, nr. 24, Năsăud, 1938.

Șotropa, Virgil, Ciplea, Al., Năsăudul, Ed. Cultura Națională, București, 1924.

Telcean, Ecaterina, Însemne și embleme de breaslă din Bistrița (sec. XVII-XIX), în „Revista Bistriței”, nr. VIII, Bistrița, 1994.

Tivadar, Adrian, Contribuții la istoria alimentării cu apă a orașului Bistrița, Ed. Tipomuc, Târgu Mureș, 1995.